

Dvoril ji je sicer že dolgo. Toda njegov tempo je ostal vedno enak. Zato se ji je dozdevala ta nenadna hitrica njegova zelo zanimljiva.

Poleg tega se je domislila, da njen položaj ni brez vsake romantike. Prijetno je bilo tukaj v hladu. Znočilo se je bilo. Resna, temna, stara drevesa v parku so mirovala. Muzikalni kavčki in cvrčki so pevali. Od vasi sem se je izgubil tu in tam zategel glas, pesmica, smeh, klic . . . Večerni veter je razgibal za trenotke rahlo svoja krila, zazibaval peresa in vzbujal njih pozornost, da je tajnopolno zašumevalo in se treslo po lopici. Nočni metulj je priletel tiho notri, za njim vršeč in brneč hrošč. Iz daljave je prihajal, naraščal in pojemal močno šum ponosne Save . . .

Dolgo ni bilo nikogar. Naposled je zaslišala korake.

Tam izza ogla grajskega poslopja se je odtrnila črna senca, krenila po ovinkih kraj zidu okolo in okolo po parku in se obrnila potem naravnost proti utici.

Guvernanti je jelo srce urneje utripati.

(Dalje prihodujič.)

Znameniti Slovenci.¹⁾

Spisuje Fridolin Kavčič.

34. Dr. Martin Virnik (Pegius, Pegeus).²⁾

Martin Virnik je bil porojen v začetku šestnajstega stoletja v Polhovem Gradcu. Bil je sin poštenih, toda ubožnih kmetijskih roditeljev, ki so mu kmalu umrli. Zapuščenega dečka se je usmilil bogat ljubljanski trgovec; ta je Martina vzgojil in ga v šolo poslal. Bistroumni Martin je vrlo napredoval; bil je vedno med prvimi. Je-li v višje šole hodil na Nemškem ali na Laškem, se ne da dognati. V svojih delih pač omenja, da je prišel še mladoleten na Bavarsko, kjer je bival čez dvajset let. Leta 1552. se je nastanil kot advokat v Mühldorfu ter

¹⁾ V životopisu jezuita Handliča (v zadnji »Zvonovic« številki, str. 350.) naj se čita kot njegov rojstni kraj Žrnovnica nam Žirovnice.

²⁾ Verhandlungen und Mittheilungen der juristischen Gesellschaft in Laibach 1865. II. Band, 7. u. 8. Heft. — Mittheilungen des historischen Vereins für Krain 1852. — P. Marc. Bibl. Carnioliae. — Hoff. Gemälde vom Herzogthume Krain. — Pismo poročilo iz Soluograda.

mного občeval z doktorjem Tadejem Eckom, knežjim svetnikom in kanclerjem v Burkhausnu. Iz tega mesta je bila tudi njega prva žena; le-te oče je bil gospod Mihael Krautwadel zu Trossburg, priseženi doktor medicine in knežji svetnik.

Kmalu je zaslovel Virnik po učenem svetu kot najbistroumnejši nemški pravnik one dobe; zato ga pokliče mogočni solnograški nadškof na svoj dvor. L. 1556. je bil stolni »syndikus«, l. 1558. nadškofovski svetnik in l. 1569. »assessor consistorii«. Skoro bi se bil odpovedal škofovemu častnemu pozivu, zakaj Bavarska se mu je jako priljubila; ostavil je tam mnogo sorodnikov in prijateljev. Najboljši prijatelj mu je bil knežji svetnik Bolfenk Hohenfeld, kateremu je tudi posvetil eno svojih del. Škofjeloški brizinški svetnik in stotnik Lenart Siegersdorfer pa je bil oženjen z mlajšo sestro Pegejeve žene; torej je imel Martin tudi v domovini sorodnike.

V Solnogradu je Pegius vedno tičal v nadškofovski bogati knjižnici ter marljivo nadaljeval svoje studije in izdaval knjigo za knjigo, zgolj pravoslovne vsebine; in te knjige so bile na vrhuncu tedanje pravoslovne vede. Pisal je tako dosledno in izvrstno, da so istodobni in poznejši pravniki zajemali svojo učenost iz Pegejevih knjig. Še v sredini 18. stoletja so bukvarji njega dela znova ponatiskovali. Tudi Valvasor omenja Pegeja v »Ehre des Herzog. Krain« z besedami: »Ein sehr gelehrter Herr, den noch heute (1689) manche Juristen citiren«.

Toda ne samo med pravniki-strokovnjaki je imel toliko ugleda, ampak zaradi njegove bistroumnosti, vestnosti, velike učenosti in pohlavnega vedenja so ga spoštovali celo knezi in ministri. Knezi in ministri so se večkrat obračali v pravniških stvareh do Pegeja; mnogokrat je bival n. pr. kot svetovalec nadvojvode Albrehta Bavarškega na njegovem dvoru.

Ciprijan Crippeus, ki je vojvodi Viljemu Bavarškemu poročal o Pegejevih osmerih knjigah o govorništvu, sosebno o govornih podobah in o načinu lično govoriti (De tropis et schematibus libri octo), piše, da so se za Pegeja mnogi pravniki bavili z razjasnjevanjem onega dela o govorništvu, ki uči besede in stavke lepo vezati, a nobeden se ni vzpel do onega vrhunca, kakor naš Pegej. — Opat Martin, sovrstnik Pegejev, pa je ostavil rokopis »Chronicon«, v katerem na str. 338. o Pegeju poroča, da je bil ta Dalmatinec (kar je seveda napačno) jako učen, da je govoril latinski in hebrejski, in da so ga čislali zlasti tudi škofje, katerim je služil.

Kako pa se strinja z vsem tem, kar smo sedaj povedali o Pegeju, opata Martina poročilo, da so Pegeja l. 1581. posadili z ženo vred v grad Salzburg kot jetnika, kjer sta oba umrla? Toda stvar se da tolmačiti tako-le: Če se pomisli, kak duh je vel v 16. stoletju, da so se vsi tedanji učenjaki bavili manj ali več z astrologijo, se ne bomo čudili, da se je tudi učen Pegej bavil s takimi črnošolskimi stvarmi, kar nam svedoči njega knjiga: »Geburtsstundenbuch«, v kateri razlaga zvezdoznanstvo na prav čuden način. Ako je torej opazka opata Martina pristna, tedaj so Pegeja z ženo vred gotovo v ječo vtaknili radi črnošolstva.

Na pokopališču svetega Petra v Solnogradu se nahaja v kapelici svete Margarete vzdan grobni spomenik Pegejev. Spomenik je iz rdečega marmorja in v renesanskem slogu. Izklesan je v basreljefu v sredini Kristus na križu; pod križem na desni kleči bradati Pegej, z ramen mu visi širok, s kožuhovino obrobjen plašč. Pri nogah mu leži njega grbni ščit, ki je z nekakim zmajem okrašen. Na levi strani križa kleči Pegejeva žena, katere obleka je tudi s kožuhovino obrobljena. Pred njo stoji šestero golih otrok, kar se ne strinja z običajem šestnajstega stoletja, ki nam predstavlja na vseh grobnih spomenikih otroke klečeče in oblečene. Nad Pegejevo ženo je izklesan trak z napisom:

Vixit honesta Deo, vivat nunc cespite vivo,
Tecta mihi sex quae pignora chara tulit.

Pod temi basreljefnimi podobami je izklesan (v gotiških črkah) sledeči napis:

Martin pegius von pillichgräczs beeder Rechten doctor gewester Thombschreiber zu Saltzburg ist säligelich gestorben vnd vor diesen Stein begraben worden am . . tag des Monats . . . Jm 15 . . Jar so ist auch die tugenthaft zychtig vnd frome frau Catherina Lobensteinin ermelts doctor getreue vnd liebe andere Ehefrau so bei gedachtem doctor 6 eliche Kinder getragen gestorben am 17 tag des Monats May Jm 1584 Jar der selen G(ott) w(olle) g(nädig) s(ein) A(men).

Iz tega napisa je razvidno, da je bil Pegej v drugič oženjen. Na grobnem spomeniku sta izpuščena dan in leto njegove smrti. Bržkone si je dal P. postaviti še za življenja nagrobni spomenik, in ko je umrl, so pozabili dostaviti dan in leto njegove smrti.

Oglejmo si sedaj Pegejevo književno zapuščino:

1.) Jvs Prothomiseos sive congrui, Einstandrecht. Wie die nächst Gesypten Freund des Verkäuffers an die keuff stehen, vnd die verkaufften Gütter so von jrem geschlächt Namen vnd stammen her-

rürendt ablösen mügen. Durch Martin Pegium, Beider Rechten Doctoren, Salzburgischen Thumsyndicum beschrieben. Vormals nye im truck gesehen. Cum gratia et privilegio. (1556) Getruckt zu Augspurg durch Philipp Vlhart. (66 strani) druga pomnožena izdaja je iz leta 1564., tretja iz leta 1727. (Regensburg, Johann Conrad Peetz).

2.) Liber de servitutibus. Ingolstadt 1557. Ta knjiga obseza tri dele. L. 1558. Je Pegej to delo ponemčil. Prvi del je poklonil: »Dem Durchl. Hochgeb. Fürsten und Herrn. Herrn Albrechten, Pfalzgrafen bei Rhein, Herzogen in Ober- und Niederbaiern, meinen gnädigen Herrn und Fürsten«; drugi del: »Dem ehrenm. hochgel. Herrn Simon Thaddäus Eck, beider Rechte Doctor, fürstl. Rath und Kanzler zu Burkhause«; tretji del: »Dem edlen und vesten Herrn Wolf von Hohenfelden zu Aistershain. Röm. Kays. Maj. Rathe. -- To je najimenitnejše delo Pegejevo in je bilo ponatisnjeno štirikrat: 1560 v Ingolstadt. — 1567 v Ingolstadt, — 1633 v Regensburg, — 1733 v Regensburg.

3.) De iure emphyteutico, Baurecht, die man sonst nendt Erbrecht. Durch Martinum Pegium beeder Rechten Doctorn, Gedruckt zu Ingolstadt durch Alexander und Samuel Weissenhorn, gebrüder. Mit Kayserlicher Freyheit nit nachzudrucken MDLVIII. Zugeeignet: Dem edlen und vesten Leonhart Sigersdorff zu Grosswinklern, fürstl. Freisingenschen Rathe und Pfläger zu Lack, meinem freundlichen lieben Herrn Schwager.

4.) De iure et privilegiis dotium, Recht und Freihaiten der Heuratgüter für die Eheleut, auch andere Personen, so der Heuratgüter, Widerlegung, morgengaben e. t. c. . . . Durch Martinum Pegium, beeder Rechten Doctoren, Salzburgischen Thumbsyndicum, Jetzt erstmals in Truck ausgangen. Gedruckt zu Ingolstadt durch Alexander vnd Samuel Weissenhorn. Mit Kays. Freiheit auff sechs Jar nit nachzudrucken MDLVIII. Dem ehrwürdigen, Edl und Hochgelehrten Herrn Michael Krautwadel beeder Ertzneyen Doctor und fürstl. Rath zu Bruckhausen, seinem freundlichen lieben Herrn Schwähern. Ponatisnjeno: 1567, 1569 in 1733 v Frankfurtu.

5.) De tropis et schematibus libri octo. Ingolstadt, 1561. O tej knjigi poroča Ciprijan Crippeus vojvodi Viljemu bavarskemu: »Eam rhetorices partem, quae in verborum sententiarumque elegantia et varietate versatur, multi hac aetate nostra sibi explicandam tradendamque sumpserunt, nemo sane fusius nemo copiosius quam Martinus Pegius, jurisconsultus, catholicus et honestus vir. Is etenim ante biennium Salisburgi cuidam amico suo exhibuit octo istius figurati sermonis libros, ut ipsius arbitrato vel interirent perpetuus oppressi tenebris, vel in lucem editi, si genium haberent, viverent.«

6.) *Tirocinia consiliorum Martini Pegii J. U. Doctoris Consiliary Salisburgensis Anno MDLXIII.* To delo je poklonil Pegej svoji domovini, da mu ne bi očitala, da jo je pozabil: »Ea ad vos« se glase njegove besede — »mei monumenta ferre decrevi, ne quando videar patriae omnino ingratus obiisset.« Dedikacija (posvetitev) te knjige slove: »Illustribus, Generosis, Nobilibus, ac strenuis viris, Dominis, Praesidibus, praefectis atque primatibus celeberrimae provinciae Carniolae Pegius I. V. Dr. Reverendissimi Domini Archiepiscopi Salisburgensis a consilijs Salutem.« — V proslovu te knjige piše Pegej: »Nulla alia re adeo memoriae aeternitatem fulciri atque ab omni obliuionis iniuria res memoratu dignas vindicari videmus, quam literarum usu.« Kranjsko domovino pa poveljuje tako-le: »Quidam vero ueteres mihi recte diuitiis suis uti videbantur, qui eas partim in egenos erogabant, partim ad abigendos Turcos exponebant, partim miseris colonis exercendae agriculturae mutuabant et iis omnibus quasi summam aliquam adiciebant in eo, quod Bibliothecarum comparandarum non minimam partem bonorum impendere studebant, perpetuam sibi immortalitatem paraturi.« — Končno pripoveduje v tej knjigi, da je že mladoleten domovino zapustil in v tujini do visoke časti dospel, a da je vedno spisoval dela splošne koristi ter tako hasnil vsaj posredno tudi domovini Kranjski.

7.) *Gantrecht, wie die Kirchen und andere Güter im Fall der Noth, feylen Gant mögen verkauft werden.* Ingolstadt 1566. Druga izdaja je izšla 166 let za prvo, to je l. 1732.

8.) *Deutscher Codex Justiniani.* Ingolstadt 1566.

9.) *Codex der rechtlichen Satzungen.* Ingolstadt 1566.

10.) *Vom Verkauf.* Strassburg 1596. — Druga izdaja: Ingolstadt 1654.

11.) *Vom vorbehaltenen Wiederverkauf.* Strassburg 1596.

12.) *Geburtsstundenbuch, darinen eines jetlichen Menschens Natur und Eigenschaft samt allerley zufahlen auss den gewissen Leuffen deren Gestirn nach rechter wahrhafftiger vnd gründtlicher ahrts der Gestirnkunst mit geringer Müh ausgereitet vnd derselb vor zufelligem Vnfahl gewarnet i. t. d. Getruckt zu Basel bey Sixt Henricipetri.* Anno M. D. L. XX.

13.) *Tractatus juridicus de iure canum oder Hunde Recht.* Frankfurt und Leipzig. Verlegts Johann Martin Hagen Buchhandler in Regensburg 1719.

